

« توسعه همه جانبه مهارت های خواندن، از اهداف زبان آموزی است

معلم و آموزگاری که به هنر قصه گویی، کتاب های داستان و فعالیت های مرتبط با قصه تسلط دارد، می تواند در رشد مهارت های خواندن، نوشتن، صحبت کردن و شنیدن دانش آموزان تأثیر عمیقی داشته باشد. قصه گویی فقط یک سرگرمی نیست، بلکه ابزاری قوی برای یادگیری زبان، تقویت تخیل و رشد اجتماعی کودکان است. کودکان هنگام شنیدن داستان باید به لحن، کلمه ها و جزئیات روایت توجه کنند و این بردقت شنیداری می افزاید. از طریق قصه، کودکان با واژگان جدید، ساختارهای زبانی و پیام های متعدد آشنا می شوند. وقتی معلم در حین داستان سؤال هایی مثل «بعدش چی می شه؟» یا «چرا این کار رو کرد؟» می پرسد، کودک یاد می گیرد پیش بینی و تحلیل کند.

از طریق بازگویی قصه، کودکان یاد می گیرند منسجم و روان صحبت کنند. قصه گویی فرصت خوبی برای گفت و گو و بحث درباره شخصیت ها و اتفاق های داستان فراهم می کند. وقتی معلم قصه های جذاب تعریف می کند، کودکان به کتاب علاقه مند می شوند و تمایل پیدا می کنند خودشان هم کتاب بخوانند. وقتی کودک از طریق داستان با دنیای تخیل آشنا می شود، خودش هم تشویق می شود داستان سرایی کند. با دنبال کردن داستان، کودک یاد می گیرد چگونه روابط علت و معلولی را در متن ها تشخیص دهد.

چندی پیش فرصتی مهیا شد تا کارگاه توسعه سواد خواندن برای معلمان دوره اول ابتدایی (پایه های اول، دوم و سوم) را در شهرستان سمنان برگزار کنیم. این کارگاه با هدف ارتقای سطح دانش معلمان در جهت توسعه مهارت خواندن دانش آموزان کل گرفت. معلمان دوره ابتدایی با شرکت در این نوع کارگاه های تخصصی، مهارت هایی را در توسعه سواد خواندن دانش آموزان فرا می گیرند. با ما به تالار اجتماعات اداره آموزش و پرورش شهرستان سمنان بیایید تا از این برنامه بیشتر بدانید.

انگیزه آنها می‌افزاید، بلکه در اعتماد به نفس و پرورش استعداد هایشان نیز نقش بسزایی دارد.

وی در ادامه یادآور شد: «این بسته‌ها علاوه بر کمک به درک مطلب، در حل مسائل سایر درس‌ها نیز تأثیر گذارند. بسیاری از دانش‌آموزان در پایه‌های بالاتر، حتی در درس‌هایی مانند ریاضی، علوم و شیمی، به دلیل ضعف در مهارت خواندن و درک مطلب، با مشکلاتی مواجه می‌شوند. از این رو، با راهنمایی‌های ارزشمند مهمانان این نشست، تصمیم گرفته شد این کارگاه آموزشی برگزار شود تا با ارائه راهکارهای مؤثر، دانش‌آموزان در مسیر پیشرفت تحصیلی خود موفق‌تر عمل کنند.

در مرحله نخست، این بسته‌های آموزشی به مدیران مدرسه معرفی شد. از آنان درخواست کردیم برای هر پایه تحصیلی، حداقل یک نمونه از این بسته‌ها را تهیه کنند. این مجموعه شامل شش کتاب داستان برای هر پایه، به همراه دفتر راهنماست.

برخی از مدیران محترم مدرسه این پیشنهاد را اجرا کرده و بسته‌ها را تهیه کرده‌اند. معلم‌ها نیز می‌توانند از این منابع در درس آینده تربیتی و آموزشی خود، یا در زمان‌هایی مانند روزهای بدون کیف و اوقات فراغت دانش‌آموزان بهره ببرند. «میرحاج در ادامه تأکید کرد: «با برگزاری این کارگاه انتظار می‌رود معلمان گرامی با آشنایی بیشتر با اهداف طرح، آن را در فرایند آموزش خود به کار بگیرند تا دانش‌آموزان برای پایه‌های بالاتر آماده‌تر شوند.

همچنین، بسته‌های آموزشی تهیه شده، به عنوان هدیه‌ای ارزشمند در اختیار معلمان قرار گرفته‌اند. امید است همه ما با احساس مسئولیت نسبت به این موضوع، در رشد و شکوفایی دانش‌آموزان نقش مؤثری ایفا کنیم.

وی در پایان از تمامی حاضران به دلیل حضور و همراهی‌شان سپاسگزاری و اظهار امیدواری کرد که این جلسه زمینه‌ساز اتفاقات مثبت و تأثیرگذار در مسیر آموزش باشد.»

تأثیر تقویت مهارت سواد خواندن در دوره ابتدایی انکارناشدنی است

جلسه کارگاه توسعه سواد خواندن با مشارکت معلمان دوره اول ابتدایی (پایه‌های اول، دوم و سوم) شهرستان سمنان، با خوشامدگویی خانم میرحاج که مدعو و هماهنگ‌کننده اولیه این

جلسه بود، آغاز شد. او در ابتدا ضمن تبریک اعیاد شعبانیه و تقارن آن با دهه مبارک فجر، از برپایی این برنامه با حضور محمد ناصری، مدرس کارگاه و گروه همراه ایشان، و همچنین سایر معلمان و حاضران در جلسه اظهار خرسندی کرد و گفت: «حدود یک ماه و نیم پیش، با پیگیری‌های آقای محمدی، فعالیتی در حوزه بسته‌های قصه و داستان آغاز شد. این اقدام با مشارکت جمعی از متخصصان

آموزش و پرورش که در برنامه‌های آموزشی و پژوهشی همراه ما بوده‌اند، صورت گرفت. استان سمنان نیز در این مسیر گام‌های مؤثری برداشته است.

این بسته‌های آموزشی، که با بررسی‌های کارشناسانه و تعیین اهداف مشخص طراحی شده‌اند، در راستای تقویت سواد خواندن و درک مطلب دانش‌آموزان بسیار مؤثر خواهند بود. اهمیت این موضوع در تمامی پایه‌های تحصیلی، به ویژه در سال‌های ابتدایی، انکارناشدنی است. دانش‌آموزان از نخستین سال‌های تحصیل به مطالعه علاقه‌مندند و می‌کوشند مهارت خواندن خود را تقویت کنند. توجه به این امر، نه تنها بر

**این بسته‌های آموزشی، که
با بررسی‌های کارشناسانه
و تعیین اهداف مشخص
طراحی شده‌اند، در راستای
تقویت سواد خواندن و درک
مطلب دانش‌آموزان بسیار
مؤثر خواهند بود. اهمیت این
موضوع در تمامی پایه‌های
تحصیلی، به ویژه در سال‌های
ابتدایی، انکارناشدنی است**

هیچ موضوعی مهم‌تر از زبان‌آموزی نداریم

در ادامه جلسه رشته سخن در اختیار سرپرست جدید معاونت آموزش ابتدایی اداره آموزش و پرورش شهرستان سمنان قرار گرفت. محمدعلی ملک‌پور در آغاز از همکارانش به خاطر حضور در این برنامه تشکر کرد. همچنین از اینکه در چنین روز و موقعیتی این کارگاه تشکیل می‌شود اظهار خشنودی کرد و از حضور محمد ناصری، مدرس کارگاه و ایده‌پرداز جریان قصه در مدرسه، و گروه همراه ایشان تشکر کرد.

او در ادامه خطاب به همکارانش و همچنین حاضران در جلسه گفت: «امیدوارم با همکاری شما و دغدغه‌هایی که برای رفع مشکلات حوزه ابتدایی داریم، بتوانیم چالش‌های پیش رو را برطرف کنیم و هیچ‌چیزی باعث نشود ما انگیزه‌های خود را برای تلاش در این زمینه از دست بدهیم. ما باید بگوییم به کمک هم محیط امنی را برای فرزندان خود در مدرسه فراهم کنیم تا آنان با خیالی آسوده در مسیر تحصیل و علم‌آموزی حرکت کنند.»

ملک‌پور حضور آقای ناصری و گروه همراه ایشان را یک فرصت مناسب و غنیمت شمرد و گفت: «ما باید از دغدغه‌هایی که این دوستان در حوزه توسعه سواد خواندن دارند و تلاشی که در این زمینه می‌کنند، به خوبی برای شهر خودمان استفاده کنیم. از این کارگاه استقبال می‌کنم و امیدوارم بتوانیم گام‌های مفید و مؤثری برای دانش‌آموزان این شهر برداریم.»

او سپس در راستای اهمیت کار معلمان دوره اول ابتدایی خطاب به آنان یادآور شد: «در دوره اول ابتدایی، هیچ موضوعی مهم‌تر از بحث زبان‌آموزی نیست. توانایی دانش‌آموز در خواندن، گوش دادن دقیق و درک مفاهیم، مهارتی اساسی است که معلم مسئول آموزش آن است. یادگیری این مهارت‌ها نباید صرفاً بر عهده خانواده باشد، بلکه فرصتی است که معلمان در کلاس‌های درس فراهم می‌کنند تا شیوه صحیح خواندن، شنیدن و درک مطلب را به دانش‌آموزان بیاموزند. برگزاری این نشست، اتفاقی ارزشمند است که در آن

متخصصانی همچون جناب آقای ناصری، که نزدیک به ۳۰ سال در حوزه پژوهش فعالیت داشته و بیش از یک دهه مدیریت کل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی وزارتخانه را بر عهده داشته است، حضور دارد. لذا بی‌تردید، دغدغه‌های علمی و تجربه‌های ارزشمند ایشان می‌تواند برای حاضران مفید

باشد و فرصتی مغتنم برای بهره‌گیری از دانش و دیدگاه‌های ایشان فراهم کند.»

سرپرست جدید آموزش ابتدایی شهرستان سمنان در پایان افزود: «در اینجا لازم می‌دانم از سرکار خانم میرحاج، که در طول دو سال و نیم گذشته تلاش‌های شایسته‌ای کرده‌اند، قدردانی کنم و برای ایشان در تمامی مراحل زندگی و فعالیت‌هایشان، آرزوی موفقیت و سربلندی داشته باشم. امیدوارم این نشست زمینه‌ساز پیشرفت و ارتقای هرچه بیشتر مهارت‌های آموزشی در حوزه زبان‌آموزی باشد.»

اطلاعات مرکز توسعه سواد خواندن همیشه در دسترس شماست

آنگاه نوبت به سید کمال شهابلو، مدیر تولید انتشارات قصه و داستان، رسید تا پیش از شروع سخنان مدرس کارگاه، نکاتی را با حاضران مطرح کند. او ابتدا ضمن تبریک اعیاد شعبانیه و فرارسیدن دهه فجر، حضور در این برنامه را مغتنم شمرد و خطاب به معلمان شرکت‌کننده در تالار اجتماعات آموزش و پرورش

ما باید از دغدغه‌هایی که این دوستان در حوزه توسعه سواد خواندن دارند و تلاشی که در این زمینه می‌کنند، به خوبی برای شهر خودمان استفاده کنیم. از این کارگاه استقبال می‌کنم و امیدوارم بتوانیم گام‌های مفید و مؤثری برای دانش‌آموزان این شهر برداریم

شهرستان سمنان گفت: «این ایام فرصت مغتنمی برای تبادل دانش و تجربه در راستای ارتقای سطح آموزش است. متأسفانه قطعی برق در آغاز جلسه، روند کار را اندکی دشوار کرد، اما امید است که در ادامه جلسه امکان تعامل بهتر و استفاده مؤثرتر از مباحث کارگاه فراهم شود.

در آغاز، شایسته است از سرکار خانم میرحاج، مدیر و معاون پیشین آموزش ابتدایی، که در طول دوران خدمت خود تلاش‌های ارزنده‌ای داشته‌اند، صمیمانه قدردانی کنیم. همچنین، به جناب آقای ملک‌پور، که از امروز مسئولیت معاونت آموزش ابتدایی شهرستان سمنان را بر عهده گرفته‌اند، تبریک بگوییم. برای ایشان در این مسئولیت جدید آرزوی موفقیت و سربلندی داریم. بی‌شک همکاری و همراهی معلمان و مدیران ابتدایی در پیشبرد اهداف آموزشی نقش مهمی خواهد داشت.

من در دوران تدریس خود، همواره با دانش‌آموزان بر مهارت‌های خواندن تأکید داشتم. عبارت‌هایی مانند «خوب نگاه کن»، «حرف مرا بشنو»، «سؤال را درست ببین»، همه در راستای

تقویت مهارت‌های خواندن و درک مطلب دانش‌آموزان به کار گرفته می‌شدند. در واقع، با پرسش‌هایی که مطرح می‌کردیم، می‌کوشیدیم مهارت خواندن را در آن‌ها تقویت کنیم.

هدف از برگزاری این کارگاه، توسعه همه‌جانبه مهارت‌های خواندن است؛ چرا که گسترش این مهارت، زمینه‌ساز رشد علمی، فرهنگی و حتی اقتصادی در جامعه خواهد بود. نقش معلمان دوره ابتدایی، به‌ویژه در پایه اول، در این زمینه بی‌بدیل است،

زیرا آنان زیربنای سواد خواندن دانش‌آموزان را شکل می‌دهند. در ادامه دوره‌های تحصیلی، سایر معلمان بر پایه همین تلاش‌ها آموزش را ادامه می‌دهند. در نتیجه دانش‌آموزان در دوره متوسطه قادر خواهند بود به‌درستی بنویسند، گوش دهند، صحبت کنند و تعامل مؤثر داشته باشند.»

شهابلو سپس به معرفی مدرس کارگاه و محتوای برنامه اشاره کرد و گفت: «در این کارگاه، جناب آقای

ناصری، که سال‌ها در حوزه پژوهش و توسعه سواد خواندن فعالیت کرده‌اند، اهداف بسته‌های آموزشی حاضر را شرح خواهند داد. علاوه بر این، مستندسازی کاملی از این کارگاه انجام می‌شود و محتوای آن در قالب یک مجله ۱۶ صفحه‌ای در کانال ای‌تا و وبگاه مربوطه منتشر خواهد شد. این اقدام، امکان دسترسی مجدد به اطلاعات ارائه‌شده را فراهم می‌کند و به شرکت‌کنندگان فرصت می‌دهد که در صورت نیاز، مباحث مطرح‌شده را مرور کنند.

همچنین، شماره‌های تماس‌های شرکت‌کنندگان ثبت شده است و در روزهای آینده، لینک عضویت در کانال ای‌تای ما برای آن‌ها ارسال خواهد شد. از طریق این کانال، علاوه بر اطلاعات مربوط به این کارگاه، می‌توان به سابقه تمامی کارگاه‌های برگزارشده در سال‌های اخیر نیز دسترسی داشت. هدف از این برنامه، ایجاد ارتباط مستمر و تعامل همیشگی میان معلمان و مرکز توسعه خواندن و سواد آموزشی است تا فرایند یادگیری و ارتقای مهارت‌های خواندن در طول سال تحصیلی و حتی ایام تعطیل نیز ادامه یابد.

در پایان لازم می‌دانم معرفی کوتاهی از همکاران حاضر در این جلسه داشته باشم. این جانب شهابلو، با بیش از ۱۴ سال سابقه معاونت مدیرکلی در دفتر انتشارات و فناوری آموزشی، در کنار جناب آقای ناصری، که بیش از ۱۱ سال مدیریت این دفتر و مسئولیت مجلات رشد را بر عهده داشتند، و همچنین

نقش معلمان دوره ابتدایی، به ویژه در پایه اول، در این زمینه بی‌بدیل است، زیرا آنان زیربنای سواد خواندن دانش‌آموزان را شکل می‌دهند. در ادامه دوره‌های تحصیلی، سایر معلمان بر پایه همین تلاش‌ها آموزش را ادامه می‌دهند

پاسخ دادن امتناع می کرد و می گفت این موضوع به تو ارتباطی ندارد. اما پس از اصرار فراوان پسر، سرانجام پاسخ داد: «من در هر ساعت ۱۰ دلار درآمد دارم.»

پسر که مدت ها در انتظار شنیدن این پاسخ بود، با خوش حالی پول هایش را که مدت ها جمع کرده بود، به پدرش داد و گفت: «خواهش می کنم فردا یک ساعت از وقتت را به من اختصاص بده تا بتوانیم با هم صحبت کنیم.»

این داستان، چه واقعی باشد و چه برگرفته از یک روایت ادبی، پیامی ارزشمند دارد: اینکه کودکان بیش از هر چیز به توجه و حضور والدین در کنار خود نیاز دارند. امید است در کنار تمامی دغدغه های روزمره، به اهمیت این موضوع توجه بیشتری داشته باشیم و زمان کافی را به خانواده و فرزندان خود اختصاص دهیم.

ناصری این داستانک را بهانه قرار داد و در ادامه خطاب به معلمان گفت: «در فرآیند آموزش، معلمان و والدین گاه چنان درگیر آموزش کودکان می شوند که از اهمیت گوش سپردن به آنان غافل می مانند. در حالی که معلمان و والدین باید نه تنها به عنوان راهنما، بلکه به عنوان شنوندگانی فعال حضور

داشته باشند تا دریابند کودکان به چه موضوعاتی علاقه دارند و درباره چه مسائلی مایل به گفت و گو هستند. گاهی کودکان به بحث های جدی نیازی ندارند و صرفاً تمایل دارند لطیفه ای بگویند یا مکالمات روزمره ای داشته باشند. این ارتباط، به ویژه در سال های نخست دبستان، در سازگاری آنان با فضای رسمی مدرسه نقشی کلیدی ایفا می کند.

یکی از روش هایی که در سطح جهانی برای ایجاد این ارتباط و بهبود حال دانش آموزان ابتدایی بر آن تأکید شده است، داستان گوئی و داستان خوانی است. معلمان در سراسر جهان از این روش به عنوان یکی از ابزارهای مؤثر آموزشی استفاده می کنند. بنابراین، آشنایی با این مهارت برای آموزگاران دوره ابتدایی ضروری است. قصه گوئی نه تنها یک فن آموزشی، بلکه یک هنر است که می تواند فضای یادگیری را برای دانش آموزان جذاب تر و مؤثر تر کند.

جناب آقای دیزجی، نویسنده، روزنامه نگار و تهیه کننده مجله کارگاه، و جناب آقای محمدی، مسوول فروش و ارتباطات، در خدمت شما عزیزان هستیم. در صورت نیاز به اطلاعات بیشتر در خصوص بسته های آموزشی، می توانید پس از جلسه با آقای محمدی گفت و گو کنید. اکنون از جناب آقای ناصری دعوت می کنم جلسه را ادامه دهند؛ با ذکر صلوات بر محمد و آل محمد (ص).

اهمیت مهارت های زبانی در آموزش ابتدایی

بخش اصلی جلسه و کارگاه با سخنان محمد ناصری، مدرس، ایده پرداز جریان قصه در مدرسه و مدیر باتجربه حوزه آموزش و پرورش شروع شد. ناصری در این جلسه از حضور خانم میرحاج به دلیل فراهم آوردن فرصت برپایی این کارگاه و همچنین محمدعلی ملک پور، معاون جدید آموزش ابتدایی شهرستان سمنان، تشکر و قدردانی کرد. وی از معلمانی که وقتی از زمان کار و فعالیت خود را برای شرکت در کارگاه توسعه سواد خواندن اختصاص دادند نیز سپاسگزاری کرد.

ناصری در ابتدای سخن داستانی آموزنده را با حاضران به اشتراک گذاشت که بیانگر اهمیت زمان و ارتباط والدین با فرزندان است. ماجرا از این قرار بود که «پسرکی شش یا هفت ساله، همواره از پدرش می پرسید میزان حقوق ساعتی او چقدر است. پدر، که از این پرسش مداوم فرزندش ناراحت شده بود، ابتدا از

در فرآیند آموزش، معلمان و والدین گاه چنان درگیر آموزش کودکان می شوند که از اهمیت گوش سپردن به آنان غافل می مانند. در حالی که معلمان و والدین باید نه تنها به عنوان راهنما، بلکه به عنوان شنوندگانی فعال حضور داشته باشند

اعتماد به نفس بیشتری دارند. در نتیجه، آموزش صحیح این مهارت‌ها از همان سال‌های ابتدایی، در توانایی‌های زبانی و فکری دانش‌آموزان نقش مهمی خواهد داشت.»

لزوم اصلاح شیوه‌های سنتی در آموزش زبان

سخنران جلسه همچنین خطاب به معلمان حاضر در جلسه یادآور شد: «یکی از مشکلات رایج در فرآیند زبان‌آموزی، اتکا به واژگان محدود و بی‌توجهی به اصلاح تلفظ و دایره واژگان کودک است. بسیاری از کودکان به دلیل آموزش ناصحیح، اشتباه‌های زبانی خود را تا سال‌ها دارند. حتی در بزرگسالی نیز برخی واژه‌ها را نادرست تلفظ می‌کنند. از سوی دیگر، برخی والدین با استقبال از اشتباه‌های زبانی کودکان، ناخودآگاه به تداوم این خطاها دامن می‌زنند.

درک مفهوم «سواد» نیز در دنیای امروز تغییر یافته است. در گذشته، سواد به توانایی

خواندن و نوشتن محدود می‌شد، اما امروزه انواع متفاوتی از سواد تعریف شده است؛ از جمله: سواد ارتباطی (توانایی برقراری تعامل اجتماعی مؤثر)؛ سواد دیجیتال (مهارت استفاده از فناوری‌های نوین)؛ سواد مالی و اقتصادی (مدیریت منابع مالی و برنامه‌ریزی اقتصادی).

امروزه، فردی که می‌تواند مهارت‌های خود را در زندگی روزمره به کار گیرد، باسوادتر از کسی است که مدرک تحصیلی بالایی دارد، اما قادر به بهره‌برداری

عملی از دانش خود نیست. بنابراین، هدف از آموزش زبان و مهارت‌های زبانی، تنها یادگیری الفبا و دستور زبان نیست، بلکه توانایی استفاده از دانش زبانی برای برقراری ارتباط مؤثر و حل مسائل زندگی است. هر کدام از ما باید در رشته و فعالیت خودمان، علاوه بر مطالعه تخصصی حوزه کاری خود، مانند آموزش و تعلیم و تربیت، به موضوعات دیگر نیز بپردازیم و در ابعاد دیگر نیز مطالعه کنیم.»

سخنران جلسه آنگاه به زبان ارتباطی کودکان در ابتدای زندگی اشاره کرد و یادآور شد: «همان‌طور که همه ما به خاطر داریم، کودکی که تازه به دنیا آمده و

زبان‌آموزی، بنیادی‌ترین هدف آموزش در دوره ابتدایی

ناصری سپس یادآور شد: «در تمامی نظام‌های آموزشی جهان، آموزش زبان مادری یکی از مهم‌ترین اهداف در دوره دبستان است. تجربه شخصی خودم

از حضور در کلاس‌های درس کشورهایی مانند ژاپن، آلمان، فرانسه و ترکیه نشان می‌دهد، بیشترین زمان آموزشی در مدرسه‌های ابتدایی این کشورها به مهارت‌های زبانی اختصاص دارد. در برخی کشورها، پس از پایه‌های ابتدایی، علاوه بر زبان مادری، آموزش زبان دوم و حتی سوم نیز مورد توجه قرار می‌گیرد. زبان‌آموزی شامل چهار مهارت اصلی است: شنیدن (Listening)؛ صحبت کردن؛ (Speaking)؛

خواندن (Reading)؛ نوشتن (Writing). امروزه دو مهارت دیگر نیز به این فهرست افزوده شده است: توصیف کردن (Describing)؛ ارائه و سخنرانی (Presenting).

این مهارت‌ها به دو بخش کلی تقسیم می‌شوند: «مهارت‌های شنیداری و مهارت‌های نوشتاری.» متأسفانه در بسیاری از نظام‌های آموزشی، تقویت مهارت‌های شنیداری (شنیدن و صحبت کردن) چندان مورد توجه قرار نمی‌گیرد، در حالی که این مهارت‌ها سنگ بنای تفکر و یادگیری هستند. کودکانی که دایره واژگان گسترده‌تری دارند، معمولاً در بیان مطالب خود

قصه‌گویی نه تنها یک فن آموزشی، بلکه یک هنر است که می‌تواند فضای یادگیری را برای دانش‌آموزان جذاب‌تر و مؤثرتر کند

هنوز چند ماه یا چند سال از زندگی او نگذشته است، حرف‌ها و خواسته‌های خود را با کمترین و کوتاه‌ترین کلمه‌ها و واژه‌ها مطرح می‌کند. برای نمونه، یک کودک نوآموز با کلمه‌هایی مثل این، آن و چیزهایی شبیه همین واژگان خواسته‌های خود را با والدین در میان می‌گذارد و پیام خود را می‌رساند. در فراگیری زبان‌های دوم و سوم نیز فرد با یادگیری ۵۰۰ کلمه و واژه می‌تواند خواسته‌های اولیه خود را مطرح کند. لذا زبان‌آموزی از اهمیت خیلی مهمی برخوردار است. اما در زبان‌آموزی به کودکان یک نکته مهم وجود دارد که ما باید به آن‌ها توجه کنیم: گاهی کودک در حین فراگیری واژه‌ها نمی‌تواند آن کلمه را به‌درستی ادا کند. برای مثال به متشکرم می‌گوید مچکرم. باید یادمان باشد، ما کلمه‌ای را که او بر زبان می‌آورد تکرار نکنیم، زیرا کودک تصور خواهد کرد این کلمه صحیح است. پس فقط آن را یاد می‌گیرد و تکرار می‌کند و دیگر به سراغ یادگرفتن واژه صحیح نمی‌رود.»

مهارت‌های زبانی طراحی شده است. این مجموعه باید به‌طور هم‌زمان این مهارت‌ها را پوشش دهد: شنیدن (با منابع صوتی و شنیداری)؛ خواندن (با متن‌های مناسب و خواندنی)؛ صحبت کردن (با فعالیت‌های گفتاری)؛ نوشتن (با تمرین‌های نگارشی)؛ ارائه و پرزنت کردن (برای بهبود مهارت‌های بیانی).

مطالعات جهانی نشان داده‌اند، تقویت این مهارت‌ها نیازمند منابع متناسب است و بسته معرفی‌شده نیز با همین هدف طراحی شده است.»

مطالعه پرلز و جایگاه ایران در سطح بین‌المللی

ناصری در باب مطالعه پرلز و جایگاه ایران در سطح بین‌المللی نیز یادآور شد: «یکی از مطالعات معتبر بین‌المللی در زمینه سنجش مهارت‌های خواندن دانش‌آموزان، مطالعه «Progress in International Reading Literacy Study» است. برخلاف تصور عمومی، پرلز یک آزمون نیست، بلکه یک مطالعه بین‌المللی است که وضعیت خواندن دانش‌آموزان را در کشورها ارزیابی می‌کند. این پژوهش از سال ۱۳۷۰ هجری شمسی (۱۹۹۱ میلادی) آغاز شده و ایران نیز در آن شرکت داشته است. در ابتدا این مطالعه با ۳۰ کشور آغاز شد. سپس تعداد کشورها به ۴۲، ۳۵ و ۵۰ افزایش یافت. در حال حاضر تعداد کشورهای شرکت‌کننده بیشتر شده است. در سال‌های اخیر، نتایج این مطالعه در ایران موردتوجه

مفهوم سواد بسیار گسترده است، اما در اینجا منظور از توسعه سواد خواندن، تقویت چهار مهارت اصلی شنیدن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن است. علاوه بر این، مهارت‌های توصیف کردن و ارائه (پرزنت کردن) نیز در مراحل بعدی اهمیت پیدا می‌کنند

بررسی توسعه سواد خواندن و اهمیت بسته‌های مهارت‌های زبانی

ایده‌پرداز جریان قصه در مدرسه به سراغ گسترده‌بودن سواد خواندن رفت و در این باره به حاضران کارگاه گفت: «مفهوم سواد بسیار گسترده است، اما در اینجا منظور از توسعه سواد خواندن، تقویت چهار مهارت اصلی شنیدن، صحبت کردن، خواندن

و نوشتن است. علاوه بر این، مهارت‌های توصیف کردن و ارائه (پرزنت کردن) نیز در مراحل بعدی اهمیت پیدا می‌کنند. بسته‌ای که در حال حاضر ارائه شده، مدعی است که به‌تمامی این مهارت‌های زبانی پرداخته است و راهکارهایی برای تقویت آن‌ها ارائه می‌دهد. نکته مهم این است که این بسته صرفاً یک کتاب نیست، بلکه یک مجموعه آموزشی است. تفاوت اصلی میان کتاب و بسته در این است که بسته شامل مجموعه‌ای از منابع و ابزارهاست که علاوه بر محتوای متنی، سایر جنبه‌های آموزشی را نیز در برمی‌گیرد. این بسته مهارت‌های زبانی برای تقویت تمامی

سیاست‌گذاران آموزشی قرار گرفته و به همین دلیل، بارها در سخنرانی‌های وزیر و معاونان آموزش و پرورش از آن یاد شده است.

مطالعهٔ پرلز مانند آزمایش‌های پزشکی عمل می‌کند: همان‌طور که آزمایش خون می‌تواند میزان چربی یا قند خون را مشخص کند، این مطالعه نیز وضعیت سواد خواندن را ارزیابی می‌کند و راهکارهایی برای بهبود آن پیشنهاد می‌دهد. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد، ایران در رده‌های پایین جدول جهانی قرار دارد. بر اساس گزارش پرلز در ایران: ۱. مهارت شنیداری و درک مطلب دانش‌آموزان ضعیف است؛ ۲. دختران عملکرد بهتری نسبت به پسران دارند، اما به‌طور کلی هر دو گروه در مهارت خواندن ضعیف هستند؛ ۳. میانگین درک مطلب دانش‌آموزان ایرانی پایین‌تر از سطح استاندارد جهانی (۵۰۰ امتیاز) است. این مطالعه نشان داده است که در تمام کشورهای

دنیا، مهارت خواندن دانش‌آموزان زمانی بهبود می‌یابد که در محیط خانه و مدرسه کتاب‌های غیردرسی در دسترس آن‌ها باشند. به‌ویژه، مطالعهٔ کتاب‌های داستانی بیشترین تأثیر را بر تقویت سواد خواندن دارد. به همین دلیل، در بستهٔ آموزشی ارائه‌شده، متن‌های داستانی به‌عنوان محتوای خواندنی انتخاب شده‌اند، نه متن‌های علمی یا اطلاعاتی!»

نظر گرفته شده‌اند. با این حال، تمامی آثار مطابق فرهنگ ایرانی و در راستای ترویج مهارت‌های زندگی و ارزش‌های اخلاقی طراحی شده‌اند. این مجموعه را سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی تأیید کرده است و تمامی کتاب‌های آن فایل‌هایی صوتی برای تقویت مهارت‌های شنیداری دارند.

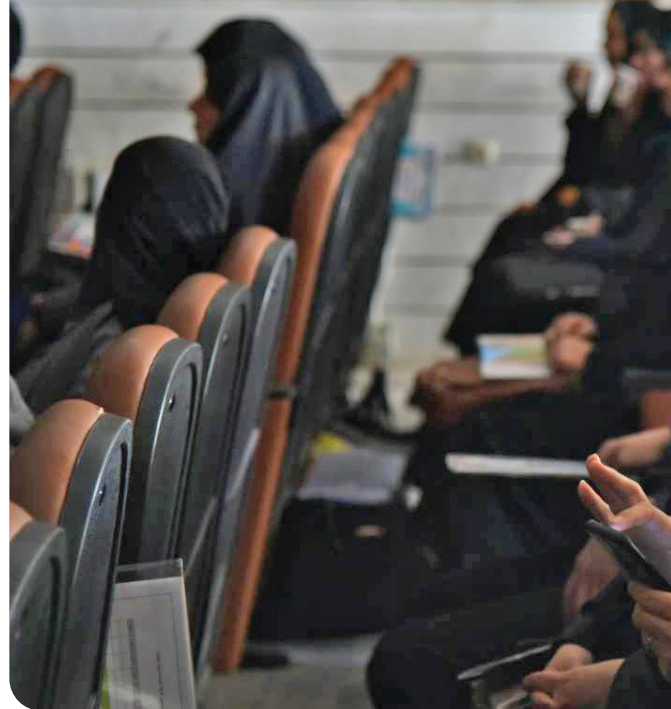
بر اساس یافته‌های بین‌المللی، بهترین راهکار برای تقویت مهارت‌های زبانی دانش‌آموزان، گسترش فرهنگ کتاب‌خوانی و ارائهٔ منابع خواندنی متنوع است. بستهٔ حاضر نیز با در نظر گرفتن این نیاز، ترکیبی از متن‌های خواندنی، فعالیت‌های شنیداری و تمرین‌های گفتاری و نوشتاری ارائه می‌دهد تا سطح سواد خواندن و زبان‌آموزی را در میان دانش‌آموزان بهبود بخشد.

تفاوت اصلی میان کتاب و بسته در این است که بسته شامل مجموعه‌ای از منابع و ابزارهاست که علاوه بر محتوای متنی، سایر جنبه‌های آموزشی را نیز در برمی‌گیرد

فایل‌های صوتی مربوط به هر کتاب که در قالب رمزین‌های پاسخ‌سریع در پشت جلد آمده‌اند، در شنیدن صحیح متن و محتوا به دانش‌آموزان کمک می‌کنند. بچه‌ها وقتی بتوانند واژگان، کلمه‌ها و عبارت‌ها را به‌درستی بشنوند، آرام‌آرام خودشان هم می‌توانند خیلی خوب صحبت کنند. یکی از نکات مهم در این زمینه، بحث توصیف و سپس ارائه است. در واقع، وقتی دانش‌آموز بتواند در مورد یک موضوع اطلاعات کافی پیدا کند، این توانایی را خواهد داشت که آن را به‌درستی توصیف و معرفی کند. شما معلمان باید خوب شنیدن و سپس خوب صحبت کردن را به

ویژگی‌های محتوایی و نویسندگان بستهٔ قصه و داستان

سخنران جلسه در ادامه به سراغ بیان ویژگی‌های محتوایی و کیستی نویسندگان بستهٔ قصه و داستان رفت و گفت: «محتوای این بستهٔ آموزشی را نویسندگان برجسته و متخصص در حوزهٔ ادبیات کودک و نوجوان تألیف کرده‌اند. دبیر علمی مجموعه خانم شکوه قاسم‌نیاست که شاعر، نویسنده و مؤلف کتاب‌های درسی شناخته می‌شود. سایر نویسندگان نیز با دقت انتخاب شده‌اند تا با درک زبان کودکان و نوآموزان، متن‌هایی مناسب و تأثیرگذار ارائه دهند. در تدوین این مجموعه، ژانرهای ادبی متفاوت در

دفتر قصه؛ ابزار یادگیری بدون اجبار

یکی از اجزای این بسته‌ها، دفتر قصه است. این دفتر نه به عنوان تکلیف درسی، بلکه به عنوان ابزار سرگرم شدن و لذت بردن طراحی شده است. در مقدمه و انتهای آن تأکید شده که این دفتر، دفتر مشق، ریاضیات یا تاریخ نیست، بلکه وسیله‌ای برای تقویت علاقه دانش‌آموزان به خواندن و نوشتن است.

ناصری در همین باره به معلمان گفت: «حذف اجبار از فرایند یادگیری، یکی از اصول اساسی در آموزش است، زیرا تجربه نشان داده است، در فضای آزاد و بدون تحمیل، یادگیری عمیق‌تر و مؤثرتر رخ می‌دهد. در ساعت کتابخانه، معلمان نباید دانش‌آموزان را به انجام کاری مجبور کنند، بلکه باید نقش راهنمایی و تسهیلگری را ایفا کنند. معلم در این فرایند، همراه و مشوق دانش‌آموزان است و به آن‌ها کمک می‌کند با قصه‌ها ارتباطی عمیق‌تر برقرار کنند.

خواندن داستان، علاوه بر ایجاد لذت، می‌تواند از طریق فعالیت‌های تکمیلی تقویت شود. یکی از اشتباه‌های رایج در داستان، طرح سؤال مستقیم درباره پیام داستان است؛ در حالی که پیام داستان خوب، به صورت ضمنی در ذهن مخاطب شکل می‌گیرد. به جای پرسیدن پیام داستان، می‌توان روش‌های خلاقانه‌ای را به کار گرفت، از جمله:

- حل جدول حرف‌های متقاطع: این روش نه تنها دایره

واژگان دانش‌آموزان را وسعت می‌بخشد، بلکه بر اطلاعات عمومی آن‌ها نیز می‌افزاید.

- بازی‌های زبانی و سرگرمی‌های مرتبط: به عنوان مثال، طراحی مسیرهای پیچ‌درپیچ برای رساندن شخصیت‌های داستان به مقصد، علاوه بر سرگرمی، به تقویت تفکر منطقی کمک می‌کند.

- تمرین قصه‌گویی: دانش‌آموزان تشویق می‌شوند داستان‌هایی را که خوانده‌اند، به زبان خود بازگو و آن‌ها را ضبط کنند و با اعضای خانواده یا هم‌کلاسی‌های خود به اشتراک بگذارند. این تمرین بر اعتمادبه‌نفس می‌افزاید و مهارت‌های گفتاری را بهبود می‌بخشد.»

بچه‌ها بیاموزید تا آنان یاد بگیرند نگاه صحیح و درستی به زندگی اطراف خود داشته باشند و آنچه را می‌بینند، دریافت می‌کنند و می‌شنوند، به درستی وصف کنند و ارائه دهند. توجه به این مهارت‌ها به تدریج دایره واژگان بچه‌ها را وسعت می‌دهد تا از کلمه‌های بیشتری برای بیان حرف‌ها و خواسته‌های خود استفاده کنند.»

رابطه بین پایه‌های تحصیلی و توسعه مهارت‌های زبانی در کودکان

آنگاه ناصری به سراغ پایه‌های تحصیلی در این حوزه رفت و تأکید کرد: «تفاوت دایره واژگان کودکان در پایه‌های گوناگون تحصیلی، امری تدریجی و مبتنی بر سطح آموزشی آنان است. هر پایه تحصیلی در دوره دبستان، ویژگی‌های زبانی خاص خود را

دارد؛ به طوری که دانش‌آموزان پایه اول از نظر واژگان و مهارت‌های زبانی با دانش‌آموزان پایه دوم تفاوت دارند و این روند تا پایان دوره ابتدایی ادامه می‌یابد. یکی از اهداف آموزش مهارت‌های زبانی، افزایش تدریجی و برنامه‌ریزی شده تعداد واژگان دانش‌آموزان است. این برنامه‌ریزی بر اساس پایه تحصیلی طراحی شده است، به این معنا که مهارت‌های شنیداری، خواندن، نوشتن و صحبت کردن متناسب با هر پایه، توسعه می‌یابد. در این راستا بسته‌های متنوعی طراحی شده‌اند که شامل فایل‌های شنیداری و دفتر قصه هستند.»

حذف اجبار از فرایند یادگیری، یکی از اصول اساسی در آموزش است، زیرا تجربه نشان داده است، در فضای آزاد و بدون تحمیل، یادگیری عمیق‌تر و مؤثرتر رخ می‌دهد

برای زندگی و ارتباط اجتماعی استفاده کنند. برای تقویت درک مطلب دانش‌آموزان از طریق این کتاب‌های داستان، برای آنان جدول و سرگرمی در دفتر قصه طراحی و تدوین شده است که جدول‌های آن را آقای دیزجی طرح کرده‌اند. سرگرمی‌های موجود در این دفترهای قصه نیز که به صورت ماز طراحی شده‌اند، به بچه‌ها کمک می‌کنند بین شخصیت‌ها و موضوع داستان ارتباط برقرار کنند. همچنین، بچه‌ها از طریق خواندن داستان‌ها و ضبط صدای خودشان، اعتمادبه‌نفس بهتر و بیشتری در زمینه داستان خوانی و ارائه آن پیدا می‌کنند. شما معلمان با تقویت این موارد در کلاس‌های خودتان می‌توانید در زمینه‌های توسعه مهارت خواندن به بچه‌ها یاری برسانید.

پشت جلد هر کدام از کتاب‌ها تعداد چهار رمزینه قرار گرفته است که یکی از آن‌ها به مجوز و تأیید وزارت آموزش و پرورش برای ورود این کتاب‌ها به مدرسه مربوط است. دو رمزینه پاسخ سریع دیگر به شما امکان می‌دهند از طریق موشن گرافی‌های کوتاه یک دقیقه‌ای با محتوای هر کتاب و دفتر مربوط به آن بیشتر آشنا بشوید. رمزینه پاسخ سریع آخر نیز به فایل صوتی داستان مربوط است. بچه‌ها می‌توانند از طریق اسکن آن، داستان‌های کتاب را که با صدای صدایپیشگان رادیو نمایش، به صورت حرفه‌ای ضبط شده است، گوش کنند.»

ناصری در پایان جلسه نیز از تمامی شرکت‌کنندگان در کارگاه که به تهیه این بسته‌ها دارند تمایل خواست پرسش‌های خود را با آقای محمدی در میان بگذارند تا از راهنمایی‌های لازم برای تهیه بسته‌ها و استفاده از آن‌ها در کلاس یا مدرسه خودشان برخوردار شوند.

ناصری همچنین به معلمان شرکت‌کننده پیشنهاد داد، در صورت تمایل، مدیران مدرسه خود را نسبت به وجود و چستی این بسته آگاه کنند تا آنان هم بتوانند با شناخت بیشتر برای تهیه آن اقدام کنند.

نمایش خلاق و تأثیر آن بر یادگیری

سخنران جلسه که خود از اعضای شورای نویسندگان و برنامه‌ریزان بسته قصه و داستان است، در این زمینه برای حاضران در جلسه گفت: «از دیگر روش‌های مؤثر آموزش زبان، استفاده از نمایش خلاق

است. کودکان به اجرای نمایش بر اساس داستان‌هایی که خوانده‌اند علاقه زیادی دارند. این روش، علاوه بر تقویت مهارت‌های زبانی، اعتمادبه‌نفس بیشتری برای بیان افکارشان به آن‌ها می‌دهد.

تحقیقات نشان داده است، بسیاری از کودکانی که در بیان کلامی دچار لکنت یا کم‌رویی هستند، هنگام اجرای نمایش و روایت داستان، روان‌تر صحبت می‌کنند. بنابراین، فراهم کردن فرصت ایفای نقش در داستان‌ها،

از بهترین شیوه‌ها برای تقویت بیان شفاهی کودکان محسوب می‌شود.

لذا باید خاطرمان باشد، در آموزش زبان، روش‌های تعاملی و خلاقانه در تقویت مهارت‌های زبانی دانش‌آموزان نقش مهمی دارند. داستان خوانی، نمایش، بازی‌های زبانی و حذف اجبار از فرآیند یادگیری، می‌توانند دایره واژگان را وسعت دهند و مهارت‌های گفتاری، شنیداری، خواندن و نوشتن کودکان را تقویت کنند. هدف نهایی، پرورش دانش‌آموزانی است که بتوانند از زبان به درستی نه فقط برای تحصیل، بلکه

از دیگر روش‌های مؤثر آموزش زبان، استفاده از نمایش خلاق است. کودکان به اجرای نمایش بر اساس داستان‌هایی که خوانده‌اند علاقه زیادی دارند. این روش، علاوه بر تقویت مهارت‌های زبانی، اعتمادبه‌نفس بیشتری برای بیان افکارشان به آن‌ها می‌دهد

« کارگاهی منسجم و با برنامه برای تمام پایه‌ها

پس از پایان کارگاه فرصتی فراهم شد تا گفت‌وگویی با محترم میرحاج، معاون پیشین آموزش ابتدایی، به گفت‌وگو بنشینیم و با ایشان که پیگیر اجرای این کارگاه بین معلمان دوره ابتدایی شهرستان سمنان بودند، سؤال‌هایی را در میان بگذاریم.

محترم میرحاج فرزند شهید غلامعلی میرحاج و دارای ۱۵ سال سابقه فعالیت در حوزه ابتدایی است. وی به مدت هفت سال به عنوان آموزگار پایه‌های گوناگون تدریس کرده و پنج سال نیز به عنوان کارشناس در حوزه گزینش اداره کل و نزدیک سه سال هم به عنوان معاونت آموزش ابتدایی شهرستان خدمت کرده است. میرحاج هم‌زمان با انجام فعالیت‌های فرهنگی و آموزشی، تحصیلات خود را نیز دنبال کرده و در حال حاضر دانشجوی دوره دکتری رشته مدیریت عالی در دانشگاه امام حسین (ع) تهران است.

« به نظر شما چرا سواد خواندن در دوره دبستان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؟

سواد خواندن در دوره ابتدایی اعتمادبه‌نفس را تقویت و انگیزه بسیار زیاد در دانش‌آموزان ایجاد می‌کند. در اجرای نمایش، برگزاری برنامه‌های اجرایی و مجری‌گری و حتی تدریس به دیگر دانش‌آموزان کلاس نیز مؤثر است.

« یادگیری مهارت خواندن بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان در دوره‌های بعدی چه تأثیری دارد؟

مسلم است وقتی یادگیری و خواندن در ذهن دانش‌آموز تعمیق و تثبیت شود، او قطعاً در پایه‌های بالاتر رشد چشمگیری پیدا می‌کند. البته نه تنها در درس‌های مثلاً فارسی، بلکه در ریاضی و درس‌های دیگر هم این اتفاق خواهد افتاد.

« در حال حاضر، وضعیت سواد خواندن دانش‌آموزان ابتدایی در شهر و منطقه خودتان یعنی سمنان را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

وضعیت سواد خواندن در حد متوسط رو به بالاست. در زمان کرونا دانش‌آموزان دوره اول ابتدایی در این زمینه آسیب‌هایی دیدند و متأسفانه در پایه‌های بالاتر امکان آموزش و برگشت به قبل چندان مقدور نیست. به همین دلیل اکثریت در حد متوسط به سمت بالا هستند.

« به نظر شما در مسیر آموزش مهارت خواندن در مدرسه چه چالش‌هایی وجود دارد؟

به نظر طرح بسته‌ها و قصه‌ها بسیار عالی است. کاش بشود به صورت کارگاهی برای تمام معلمان، از ابتدای سال تحصیلی برنامه‌ریزی شود و تمامی پایه‌ها از این کتاب‌ها استفاده کنند. قطعاً در پایان نتیجه بسیار مطلوبی خواهد

در مدرسه کتابخانه‌های کلاسی موجودند و دانش‌آموزان هفته‌ای مطالعه می‌کنند، ولی کتاب‌خواندن‌های این‌چنینی، چون چندان هدفمند نیست، نمی‌تواند در پیشبرد اهداف آموزشی و پرورشی چندان به دانش‌آموز کمک کند. پرورش باید در زمینه‌های متعدد صورت گیرد.

« چگونه می‌توان بر علاقه کودکان به مطالعه کتاب‌های داستان افزود؟

اگر ارتباط‌گیری دانش‌آموزان با کتاب اصولی باشد، قطعاً علاقه‌مندی حاصل می‌شود؛ مثل همین بسته‌های قصه و داستان. و همان‌طور که ما آموزش زبان فارسی را از پایه اول بر اساس موارد تنظیم‌شده در کتاب، به همراه آموزش و توانمندسازی معلمان اجرا می‌کنیم و دانش‌آموز بعد از گذراندن پایه اول، برای آموزش پایه دوم آماده می‌شود. پس در ترویج کتاب‌خوانی و علاقه‌مندسازی دانش‌آموزان چنین برنامه‌ریزی‌ای نیاز است.

« در انتخاب کتاب‌های داستان برای دانش‌آموزان ابتدایی چه ویژگی‌هایی باید مدنظر قرار گیرند؟

موضوع‌های هدفمند، متنوع‌بودن داستان، استفاده از عنصرهایی مثل جانوران، میوه‌ها و غیره در داستان، رنگ‌آمیزی کتاب داستان، جذابیت مطلب و گفتمان داستان با توجه به سن دانش‌آموز، مرتبط‌بودن با مفاهیم یاددهی‌یادگیری کتاب‌های درسی مدرسه، و در نهایت هم بحث‌های تربیتی، پرورشی و روان‌شناسی؛ چون دانش‌آموزان ممکن است در زندگی مشکلاتی داشته باشند و ما از این طریق می‌توانیم در حل مشکلات و دادن آرامش به آن‌ها کمک کنیم. در پایان تقدیر و تشکر می‌کنم از حضور شما در شهرستان سمنان. ان شاء الله موفق و مؤید باشید.

« از شما برای شرکت در این گفت‌وگو سپاسگزاریم.

داشت. همچنین، با وزارتخانه ارتباط برقرار شود تا تمامی استان‌ها بدون هیچ چالشی آن را انجام دهند.

مثلاً امسال طرح نظام دوری برگزار شد که عیب‌های بسیار زیادی داشت و تاکنون هیچ نمره‌ای نداشته است. متأسفانه این طرح حمایت هم شد! ولی توقع هست که طرح بسته‌های قصه و داستان که به این خوبی به سواد خواندن و آگاهی دانش‌آموزان کمک می‌کنند، بیشتر موردتوجه قرار گیرد.

« برای بهبود سطح سواد خواندن در دوره ابتدایی چه برنامه‌ها و سیاست‌هایی اجرا شده یا در دست اقدام هستند؟ در سال قبل، بسته‌های زبان‌آموزی در پایه‌های اول در بعضی از مدرسه‌ها به صورت انتخابی طراحی شدند و مشتمل بود. طرح خوانا هم برای دانش‌آموزان پایه دوم اجرا شد که در رشد و پیشرفت بی‌تأثیر نبود.

« اجرای کارگاه‌هایی مانند کارگاه جناب آقای ناصری را در گسترش بحث سواد خواندن بین دانش‌آموزان چقدر مفید و مؤثر می‌دانید؟

می‌تواند بسیار تأثیرگذار باشد، چون منسجم است و برای هر پایه با برنامه همراه است.

« مطالعه کتاب‌های داستان چه تأثیری بر مهارت خواندن و درک مطلب دانش‌آموزان دارد؟

در حد بسیار بالایی در آگاهی‌بخشی و رشد خواندن دانش‌آموزان تأثیر دارد. دانش‌آموزان را درگیر مفهوم مطلب می‌کند و این باعث می‌شود آن‌ها در درس‌های ریاضی و علوم و غیره مطالب را با مفهوم بفهمند و بیان کنند. در حل مسائل ریاضی هم کمک به‌سزایی به دانش‌آموزان می‌کند.

« آیا در مدرسه به مطالعه کتاب‌های غیردرسی به اندازه کافی توجه می‌شود؟ اگر نه، چه راهکاری پیشنهاد می‌کنید؟

« کتابخانه و کتاب فروشی در فهرست تفریح های خانواده ها باشد

در فرصت محدودی که برای حضور در شهر سمنان داشتیم، تعدادی پرسش را با تنی چند از حاضران در کارگاه در میان گذاشتیم و نظر آنان را نیز جویا شدیم. در ادامه این میزگرد را تقدیم شما می کنیم. ابتدا حاضران را خدمت شما معرفی می کنیم و سپس پرسش و پاسخ را با هم می خوانیم.

● مریم ملک

با مدرک کارشناسی ارشد در دبستان صفایی خدمت می کند. وی مدت هشت سال در پایه سوم و هشت سال نیز در پایه دوم تجربه آموزشی دارد. او در طول سال های خدمت، در زمینه های تدریس، اقدام پژوهی و درس پژوهی رتبه های شهرستانی، استانی و کشوری کسب کرده است. همچنین در حوزه نگارش نیز فعالیت هایی در نشریه ها دارد.

● ساناز آل بویه

با مدرک کارشناسی علوم کامپیوتر از چندین سال سابقه تدریس خصوصی درس ریاضی در پایه های دوم تا دهم برخوردار است و پس از استخدام در آموزش و پرورش، مدت دو سال است که در پایه دوم دبستان برکت در رکن آباد خدمت می کند.

● مرضیه السادات زرگر

با ۱۳ سال سابقه و مدرک کارشناسی ارشد ریاضی محض، در مدرسه پیروزی تدریس می کند.

«کارگاهی را که در زمینه سواد خواندن برگزار شد، چطور ارزیابی می‌کنید؟ این کارگاه چقدر توانست به شما انگیزه بدهد در حوزه توسعه سواد خواندن برای دانش‌آموزانتان جدی‌تر پیش بروید؟

زرگر: «کارگاه خوب و مناسب بود. کاش به جای حالت سخنرانی، به حالت دوطرفه و فعالیت کارگاهی و فعالیت‌محور برگزار می‌شد!»

ملک: «کارگاه خوبی بود؛ به‌خصوص برای ما معلمان دوره اول. چون کودک در این سن نمی‌تواند درست بخواند و درست شنیدن فعال را به کار ببرد، بسیار مؤثر بود.

من برای اینکه دایره لغات دانش‌آموزانم گسترده‌تر شود و اعتمادبه‌نفسشان بالاتر برود، برای کلاس‌م راهکارهایی را اجرا می‌کردم که با توجه به این کارگاه توانستم تعادلی بین روش خودم و روش این کارگاه پیدا کنم.»

آل‌بویه: «کارگاه مذکور اهمیت فوق‌العاده سواد خواندن را برایم روشن کرد و دریافتم مهم‌ترین کارکرد خواندن، توانایی درک مطلب است و امکان و کیفیت یادگیری در همه حوزه‌ها به آن وابسته است.»

«شما به‌عنوان معلمی که به‌طور مستقیم با دانش‌آموزان در ارتباط هستید، تا چه اندازه روی چهار مهارت شنیدن، صحبت‌کردن، خواندن و نوشتن کار می‌کنید؟ آیا اصولاً زمان خاصی را برای این کار اختصاص می‌دهید؛ مثلاً یک زنگ در هفته؟

زرگر: «زمان خاصی که اختصاص نمی‌دهیم، اما هر روز صبح اول وقت که وارد کلاس می‌شویم، برنامه روزانه و کارهای روزانه در کلاس، به همراه مقررات، گوشزد می‌شوند.»

ملک: «در کودکان، درک مطلب، توانایی فهمیدن و تفسیر آن چیزی که خوانده می‌شود، خیلی مهم است. کودکان برای داشتن این توانایی‌ها و فهمیدن دقیق نوشته نیاز دارند آنچه را می‌خوانند رمزگشایی کنند و بین آنچه می‌خوانند با دانسته‌های خودشان ارتباط برقرار کنند. من برای تحقق این هدف، با دادن تمرین‌هایی، فعالیت نیمکره‌های مغز را بیشتر می‌کنم. اگر این هماهنگی و همکاری بین دو نیمکره صورت گیرد، باعث می‌شود خواندن همراه با تمرکز انجام گیرد

و آن‌ها در فعالیت‌های خلاق ایده‌های نو تولید کنند. از آنجا که ارتباط چهار مهارت زبانی یعنی گوش‌دادن، سخن‌گفتن، خواندن و نوشتن مسلم است و توجه کافی به رشد دو مهارت شفاهی زبان (گفتن و شنیدن)، مهارت‌های خواندن و نوشتن کودکان را تقویت خواهد کرد، من یک تا دو زنگ فارسی را در هفته به این مهارت‌ها اختصاص می‌دهم. مهارت‌های سخن‌گفتن و خواندن مهم هستند و در پایه‌های اولیه تحصیل شکل می‌گیرند.»

آل‌بویه: «برای پرداختن به این مهارت‌ها، علاوه بر زنگ‌های فارسی، از زنگ‌های درس‌های دیگر از جمله هنر استفاده می‌کنم. برای مثال، در زنگ هنر، فعالیت‌های تلفیقی فارسی با هنر مثل نمایش، داستان‌خوانی و داستان‌پردازی‌های خیالی، تصویری و نوشتاری، شعرخوانی و... را در نظر می‌گیرم.»

«مهم‌ترین نکته و دریافتی که از این کارگاه و صحبت‌های مدرس آن، جناب آقای ناصری، در ذهن شما ماندگار شد، چیست؟

ملک: «یک صفحه پر از خلاصه شوق بهتر ز دوصد کتاب بی‌ذوق اگر می‌خواهید فرزندانان باهوش باشند، برایشان قصه بخوانید. اگر می‌خواهید خیلی باهوش باشند، برایشان بیشتر قصه بخوانید!

اگر تخیل یک کودک را نابود کنید یا کم‌ارزش جلوه دهید، فرصت او برای موفقیت در زندگی را می‌گیرید. تخیل، امری عادی را به امری بزرگ تبدیل می‌کند و از کهنه‌ها نو می‌سازد.»

آل‌بویه: «یادگیری زمانی اثربخش‌تر خواهد بود که در بستر طبیعی رخ دهد، نه در قالب ساختارگرایانه، مصنوعی و رسمی!»

زرگر: «از این کتاب‌ها در مدرسه‌های برخوردار و هیئت‌امنائی استقبال بیشتری می‌شود.»

«از نگاه شما مطالعه کتاب‌های داستان بر مهارت خواندن و درک مطلب دانش‌آموزان چه تأثیری دارد؟ ملک: «قصه‌ها و داستان‌ها در یادگیری کودکان تأثیر قابل توجهی دارند. روایت‌های داستانی به‌طور معمول شامل شخصیت‌هایی هستند که در مواجهه با مشکلات، چالش‌ها و ماجراجویی‌های گوناگون قرار می‌گیرند.

قصه و داستان می‌تواند زبان و ارتباط را نیز تقویت کند. داستان‌ها با عرضهٔ واژگان و عبارتهای متنوع، به گسترش دایرهٔ واژگان کودکان کمک می‌کنند. داستان‌ها با ایجاد دنیایی خیالی برای کودکان، تخیل و خلاقیت آن‌ها را تقویت می‌کنند و یادگیری ارزش‌ها و اخلاق را به همراه دارند.

کودکان با شنیدن داستان‌هایی که شخصیت‌های مثبت و ارزش‌های مثبت را ترویج می‌کنند، نه تنها از لحاظ اخلاقی، بلکه از نظر نگرش و رفتار نیز پیشرفت می‌کنند. قصه‌ها می‌توانند به کودکان کمک کنند احساس و تغییر روحی خود را بهتر درک کنند و یاد بگیرند چگونه با آن‌ها مواجه شوند. شخصیت‌های داستان می‌توانند به عنوان مدل‌های مدیریت احساس، نشان دهند چگونه باید مشکلات را حل کرد. خواندن و گوش دادن به قصه‌ها، ممکن است به کودکان کمک کند بهتر با دیگران ارتباط برقرار کنند. گوش دادن به داستان‌ها، مهارت شنیداری کودکان و نیز قدرت درک آن‌ها را تقویت می‌کند.

علاوه بر این، داستان‌ها می‌توانند به کودکان کمک کنند مفاهیم پیچیده‌تر را بهتر درک کنند. در داستان‌هایی که موضوع‌هایی مانند دوستی، همدلی، احترام و مسئولیت‌پذیری دارند، کودکان می‌توانند ارزش‌ها و اخلاقیات مهم را فرا گیرند.

من در کلاس، با توجه به درس‌ها و عنوان‌های آن‌ها و برای یادگیری بیشتر، داستان‌هایی خلق می‌کنم که با آن درس مرتبط باشند. یا واقعیت‌های دوران کودکی‌ام را به صورت داستانی مرتبط با هر درس، می‌گویم. عنوان این داستان‌ها را هم گذاشته‌ایم: «قصه‌های من و بابام». بچه‌ها به محض شنیدن این عنوان، مشتاقانه سکوت می‌کنند و سرا پا گوش می‌شوند.

آل بویه: «داستان‌ها به‌خاطر جذابیت برای مخاطب و برانگیختن حس کنجکاوی و کاوشگری در ایشان برای دریافت روند سرگذشت مطرح‌شده در آن، موجب ایجاد انگیزه و توجه بیشتر برای خواندن و دقت در محتوای داستان می‌شود و این موضوع موجب ارتقای کیفیت خواندن و درک مطلب از آن داستان خواهد شد و علاوه بر آن چون مخاطب را به قضاوت، تفسیر و ارزیابی از وقایع و شخصیت‌های داستان وامی‌دارد، به‌طور فزاینده‌ای قدرت درک و تجزیه و تحلیل مطالب

را افزایش می‌دهد.»

زرگر: «مطالعهٔ داستان بر خواندن و نوشتن تأثیر زیادی دارد. ردهٔ سنی در کتاب‌های داستان رعایت شده و این خیلی خوب است.»

«دفتر قصهٔ مرتبط با هر کتاب شامل مجموعه‌ای فعالیت همچون قصه‌گویی، قصه‌نویسی، نقاشی، بحث و گفت‌وگو و نمایش خلاق و موارد دیگر است. به نظر شما، از طریق این فعالیت‌ها چقدر می‌توان بر کتاب‌خوانی و مطالعهٔ کودکان و دانش‌آموزان تأثیر گذاشت؟

ملک: «بنده در کلاس‌م راهکارهایی دارم که خواندن باید ریتم و آهنگ ملایم داشته باشد. بعد به مکث‌ها و توقف‌ها توجه کنند. سعی می‌کنم خواندن را با مطالبی آغاز کنم که کودک به آن‌ها علاقه‌مند است. مثل داستان‌های مربوط به خانه و مدرسه، یا داستان‌های کودکی خودم که البته آن‌ها را به درس‌ها و مهارت‌ها ربط می‌دهم. حتی در کلاس‌م داستان‌هایی را از خودم خلق کرده‌ام که برای بچه‌ها می‌خوانم.»

آل بویه: «از این طریق دانش‌آموزان یاد می‌گیرند برای مطالعه فقط نباید به کتاب درسی اکتفا کنند و به مطالعهٔ کتاب‌های غیردرسی عادت می‌کنند. از طرف دیگر، به‌خاطر جذابیت این فعالیت‌ها و داستان‌ها، و نیز احساس رضایتی که در اثر ارتقای شایستگی‌ها در متربیان ایجاد می‌شود، بر انگیزهٔ مطالعهٔ کتاب‌های غیردرسی در دانش‌آموزان می‌افزاید.»

زرگر: «دفتر قصه هم خیلی خوب است؛ فقط برای اینکه از هزینه‌های دفتر قصه کم شود، می‌توان یک نمونه را به معلم داد تا از روی صفحه‌های آن عکس بگیرد و آن‌ها را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهد.»

«برای تقویت فرهنگ مطالعه در دانش‌آموزان چه راهکارهایی پیشنهاد می‌کنید؟

ملک: «روش‌های تدریسی که در آن‌ها مهارت خواندن دانش‌آموزان تقویت می‌شوند، احیا گردند؛ برای مثال: - دانش‌آموزان متن‌های درس فارسی را به صورت گروهی و آهنگین بخوانند.

- پس از آشناکردن دانش‌آموزان با اعیاد و مراسم ملی، مذهبی، حوادث و وقایع روز، باورها و اعتقادات، امثال و حکم، کشفیات جدید علمی، از آن‌ها خواسته

شود یکی از این موضوع‌ها را انتخاب و در مورد آن سخنرانی کنند (صندلی صمیمیت).

- خانواده‌ها به‌عنوان تکلیف آخر هفته، همراه با فرزندان، به کتاب‌فروشی و کتاب‌خانه بروند و برای کودک قصه یا مجله بخوانند.

- یک روز به‌منظور هدیه کتاب به مدرسه یا برگزاری جشن هدیه کتاب به کتابخانه کلاسی اختصاص یابد.

- درس فارسی با درس‌هایی مثل هنر، علوم و ریاضی تلفیق شود. برای مثال، من از دانش‌آموز می‌خواهم دو حیوان آبی، یک خزنده و چهار پرنده را در جنگل و برکه نقاشی کند. بعد برای نقاشی خود داستان بنویسد و آن را برای سایر دانش‌آموزان بخواند. یا کلمه‌های سه‌نقطه‌ای و چهارنقطه‌ای را از درس فارسی پیدا کند و کسر آن‌ها را بنویسد.

آل بویه: «علاوه بر پرداختن به قصه، می‌توان به مطالعه علمی و ادبی در سایر حوزه‌های دانشی مثل زیست‌شناسی نیز پرداخت که برای دانش‌آموزان بسیار جذابیت دارد.»

زرگر: «مطالعه کتاب‌های داستان با دفتر قصه و به‌صورت فعالیت‌محور عالی است.»

«چگونه می‌توان بر تعامل بین مدرسه، خانواده و کتابخانه، برای ترویج مطالعه، افزود؟

ملک: «در هر مناسبتی برای بچه‌ها کتاب بخردند. بچه‌هایی که کتاب‌خوان می‌شوند، معمولاً به خانواده‌هایی تعلق دارند که فرصت کتاب و مطالعه

برای آن‌ها مهیاست.

خودشان هم مطالعه کنند و لذت ببرند. وقتی کودکان الگویشان را در حال مطالعه ببینند، به مطالعه تشویق می‌شوند.

تلویزیون را در مواقع غیرضروری خاموش کنند، چون نه تنها مضر است، بلکه تمام‌وقت بچه‌ها را می‌گیرد. وقتی بچه‌ها سرگرمی نداشته باشند، می‌توان آن‌ها را به مطالعه سوق داد.

بچه‌ها را به کتابخانه ببرند و در آنجا عضو کنند یا به کتاب‌فروشی ببرند و برایشان کتاب بخرند.

ما مربیان هم با بازدیدها و معرفی نویسندگان و شاعران کودک، آن‌ها را ترغیب و تشویق کنیم. کتابخانه‌های کوچک کلاسی راه بیندازیم. بچه‌های کتاب‌خوان را تشویق کنیم. کارت امتیاز برای کتاب‌خوان‌ها تهیه کنیم. و در آخر، بدانیم، خود معلم بهترین الگوست برای کتاب‌خوان شدن بچه‌ها، وقتی از هر کتاب مطلبی را برای آن‌ها بازگو کند.

آل بویه: «برگزاری جلسه‌های توجیهی برای اولیا، که در آن‌ها اهمیت و روش‌های ترویج مطالعه تبیین و تشریح می‌شوند و نیز تعامل با نهادها و سازمان‌های دولتی و غیردولتی و درخواست از آن‌ها برای فراهم کردن شرایط استفاده از کتابخانه و...»

زرگر: «تعامل خانواده‌ها با توجیه مدیران مدرسه و تشکیل جلسه اولیا با مدیران و معلمان سودمند خواهد بود.»